יידישע פעסטער צייטונג

Nr. 21. איילפטער יאהרגאנג פעסט, מאָנטאג כד שבט ה.ת.ר.ל.ט Pest, den 17. Feber 1879.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריען

אונד דער פרינטערגאנג-שטראסען פינינג מיט דעם עפּאָסאנג דעם ליפּשען בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין פעסט אלט-נאמסע נומ. 1, וואהין מאן אונד דיא פרענומעראציאנס-אנגעלעגענהייטען צו ריכטען בעלייגט.

דיעזעס בלאטט ערשיינט מיטוואך אונד שאבאט.

אונד אבאנטליר

אין פעסט

פיר פעסטער-אונגארן

אונד דיא אנדערען לאנדער דער אונגארישען קרונע

אויף אנדערען 5 גולדען עסטר.-וועלר.

אויף אנדערען 2 גולדען 50 קר. עסטר.

מיט אויסלאנד

אויף אנדערען 11 גולדען עסטר.-וועלר.

אויף אנדערען 5 גולדען 50 קר. עסטר.

אויף אנדערען 2 „ 75 „

פאָליטישע איבערזיכט.

ענדליך איזט דאס אלט-נייע מיניסטעריום אין עסטערייך דענן דאך צו שאנדע געקאָממען. פייטאג נאכמיטטאגס וואר וואהל נאך איינע דעפעשע איינגעראָפען, דאס הערר פאָן שטרעמאיער דיא שטעללע איינעס מיניסטער-פרעזידענטען נ י כ ט אנגענאמען וואללע; אבער אָפיציעלס איזט געסטערן בראכטען וויינער דעפעשען דיא מעלדונג, דאס הערר פאָן שטרעמאיער וואהל ניכט דען נאמען „מיניסטער-פרעזידענט“ אנדערן בלאָס דיא שטעללע אלס „לייטער דעס מיניסטער-ראטהעס“ אנגענאָממען האט. ער ווירד אלזאָ דען פאָרזיטץ אין מיניסטער-ראטהע פיהרען אונד דיא געשעפטע דעס מיניסטער-פרעזידיאלס לייטען. דיעזער נ א מ ע טהוט דיעזע פעל צוי ז א כ ע. אינטער דעם נאמען מיניסטער-פרעזידענט ווירד דער ערהליך 26000 גולדען בעקאָממען, זא אבער בעקאָממט ער נור זא פעל ערהליך, וויא ערדער אנדערע עסטערייכישע מיניסטער, נעמליך נור 20000 גולדען. דיא צוואָממענשטעללונג דעס אלט-נייען עסטערייכישען מיניסטעריאוס איזט אלזאָ וויישער דיזאולבע, וויא וויר זיא אין פאָרגעעס בלאטטע מיטטהיילטען. שטרעמאיער איזט לייטער דעס מיניסטער-ראטהעס אונד נראָס מאָנאָפען איזט מיניסטער דעס נאך בעגרייפונג דער עסטערייכישען ריכשען נייען דעפעשרייטען-וואהלען מיניסטער-פרעזידענט ווערדען, אונד הערר שטרעמאיער ווירד דאנן נור וויישער קלטיש-מיניסטער זיין. אין דער מאָרגענען זיטצונג דעס עסטערייכישען ריכסראטהעס ווירד זיך דאס נייא צוזאָממענגעשטעללטע מיניסטעריאוס דעס הייזע פאָרשטעללען, וויא בייא איך הערר שטרעמאיער דאס נייע רעגיערונגס-פראָגראָמם מיטטהיילען ווירד.

איינע הייטיגע אמטליכע וויינער דעפעשע מעלדעט, דאס אין דער האָב-אמטליכען וויינער צייטונג דיא קאיזערליכען האנד-שרייבען איבער דיא ערנענונג דער עסטערייכישען מיניסטער בעריישס פרעפעסטליכט זיינ. — דא נון איך אין עסטערייך אין גאָרדענטעם מיניסטעריאוס עקסיסטירט, זא ווערדען דיא דעלעגאציאנען שאן זיבער אונד נייים פיר דאנזערסטאג, דען 27-טען פעבער, אינבעריפען. — דאס נייע עסטערייכישע מיניסטעריאוס האט דען דעפעשרייטען פערשפּראָכען, דאס מאן אין דער טירקייא וועהרענד דיעזעס יאהרעס קיינע וויישעדען בעוועגונגען פאָרנעהמען ווערדע. — בלאָס נאוו-באזאר ווירד מאן נאך בעזוטצען, אבער איך נור איס פאָללע, אלס הייעזיבער מיט דעם סולטאן אין פיעלליכטעס איבערראיסקאָממען געטראָפען ווירד.

אים אונגאריישען ריכסטאג ווערדען הייטע דיא בערעטהונגען איבער דאס 1879-ער באדשעט בענונגען — אונד דער ערהליך בייא דיעזער אנגלעגענהייט פאָרקאָממענדע שטרם ווירד הייער נאך מיט נאָסעדער העפטיגקייט ווערדערדען. דא ווערדען „ווערדער אללע אלטען אונד נייען זונדען דער רעגיערונג אויפגעגעללט — אונד דאס געשריא איבער „באָסנען“ ווירד עטצט ווערדער מילד אנגעמאל פאָרקאָממען.

אין דער אויסערטיגען פאָלשיק שיינט עטצט רוהע צו זיין. וויא עס הייסט, ווערדען זיך דיא רוסען בוז 9-טען מערץ געגעלר אים דער טירקייא צוריקגעגאנגען האבען — אונד פעללייכט ווירד ווירקליך איינע קורצע צייט צווישען רוסלאנד אונד דער טירקייא פערגעהן זיין.

בלאָס צווישען רוסלאנד אונד רומעניען הערריש נאך איממער אין העפטיגער שטרייט, איינע פעטטר-סבורגער אמטליכע צייטונג שרייבט: „דיא גייאלטואמע בעוועגונג דער פעסטונג אראָב-טאביא זישענס דער רומעניען קאנן בעדייטליכע פאָלגען, יא זאָגאר נאך איינען קריעג נאך זיך צייהען. דענן מיט זיינען איבערטרייבענען פאָרזיכטס-מאסרעגעלן גענען דיא באלעיא פערהינדערט רומעניען איך דען ריקצוג דער נאך רוסלאנד צו-ריקקעהרענדען סאלדאטען.“

דאגעגען שרייבט דיא אמטליכע וויינער „אבענדפאָסט“ פאָלגענדעס: „דער צווישען רוס-לאנד אונד רומעניען אים אנלאָסס דער בעוועגונג פאָן אראָב-טאביא איינגעבראָכענע שטרייט ווירד וואהל פאָן דען רוסישען צישענען זעהר העפטיג בעשפּראָכען, אבער עס פאָלגט נאך ניכט דיעזעס, דאס איין רוסיש-רומעניישער קריעג אינפערמיטלך געוויידען איזט. איין כאָנסטאנטינאָפעל ווירד באלד אייגע כאָנפערענץ דער דאָרטיגען גזאנדטען אבגעהאלטען ווערדען, אין וועלכער נון דיעזע אראָב-טאביא-אנגעלעגענהייט פערהלך געאָרדנעט ווערדען כאָנן.“

איינע הייטע פיה היער איינגעטראָפענע בוקאָרעסטער דעפעשע מעלדעט: דיא שטרייטיגקייטען צווישען רוסלאנד אונד רומעניען זיינ גען דער רומעניישען פאָרזיכטסמאסרעגעלן גענען דיא רוסישע באלעיא עגטשטאנדען זינד, זינד בעזייטיגט. רומעניען ערלייבט נון דער רוסישע אראָמעע, דורך דיא דאָבראָדשא צו ציעהען אונד פאָן דא איס אן דער אָסט-גרענצע רומעניעס נאך רוסלאנד צוריקצו קעהרען.

פערשיעדענע נייאגקייטען.

* (אורטהיילס-ווידערשפּרוכ אין ווידישען עהע-אנגעלעגענהייטען.) ווי האבען זיינערצייט געמעלדעט, דאס דער קלטיש-מיניסטער איינען עראָלס הערוסנאס, אין וועלכעס ער דיא בעשטימונגען דער בעשטאנדענען קאָנגליכ-אונגאריישען האָפ-קאָנצליא פאָן יאהרע 1862 אין בעצוג איך דיא ווידישען עהע-אנגעלעגענהייטען איך הייטע נאך אלס גילטיג ערקלערטע. דיעזער עראָלס געפּסט דען בעשטיממונגען דער האָפ-קאָנצליא וואהרדען דאס מאָלס ווירד דיא בייזען אין פעסט בעשטעהענדען ווידישען לאנדעס-קאָנצליען אן אללע געמיינדען אונד ראבבינאטען פערזענדעט, דאמיט דיעזע געניי ווייסען, וויא זיא זיך בעצוגליך דער פאָללזיעהונג פאָן טרויאונגען אדער עהע-שליזונגען צו ריכטען האבען. ווי האבען איך דאמאלס שאן בעמערקט, דאס דיעזעס פאָרגעהן דעס קלטיש-מיניסטערס אין בעפרעמדעטעס וויא. אים יאהרע 1862 וויא-דען דיא ווידען אין אונגארן נאך ניכט עמאנציפּירט. דאמאלס וויאר עס מאָגליך, דאס דיא האָפ-קאָנצליא אין בעצוג איך ווידישע עהע-אנגעלעגענהייטען אייניגע בעשטיממונגען פעסטגעשעללט, וועלכע פיר דיא אנדערען קאָנפעסאָנען נאר ניכט עקסיסטירטען, אנדערס יעדאָך הייטע. דיא עמאנציפּאציאן דער יודען אין אונגארן איזט גענעהמיגט צוי טראגטאבע געוואָרדען. וויא כאָנן אללזא דער קלטיש-מיניסטער יעגע פערפּאָנען אונד בעשטיממונגען דער האָפ-קאָנצליא אלס גילטיג ערקלערען, וועלכע נאך צו אייגער צייט געפּאָסען וואָרדען, וויא דיא יודען אין אונגארן נאך ניכט גלייכגעשטעללט וואָרען? אבערדיעס קאָנן אין אונגארן יא נור אין זאלכעס גזעטצען אלס גילטיג בעטראכטעט ווערדען, וועלכעס פאָן דעם אונגארישען פאָרלאָמענטע געפּאָסען וואָרדע! אללדאס האבען דאמאלס מיט נאכדרוק הערפאָרגעהאבען! — אונדעס שיען עס, דאס אויך דאס גערעכט דיא גילטיגקייט דיעזער פערפּאָנען ניכט אנערקענען וואללע. אונזערע לעזער ווערדען זיך נאך ערינערן, דאס הערר פאָן דער קאָנגליכען טאפעל בעריישט אבער איינען דיעסעלליגען פראָצעס אין אירטהייל געפאללט וואָרדע. אין עהע-סאאך וואָרדע געמליך אין נ י-פעסט געשעהען, אהנע דאס בייא דער פאָרגענאָממענען עהע-שליזונג דיא הערשיטיגקייט בעצוגליכען פערפּאָנען אונד בעשטיממונגען דער האָפקאָנצליא בעאכטעט וואָרדען ווערען. יא וואהל דער מאנן אלס אויך דיא פרייא גינגען איך נרינד דיעזער עהע-שליזונג איינע נייע עהע אין. נון וואָרדען אבער ביידע אנגעקלאגט אונד צוואר דער מאנן וויינען פיעל-ווייבע-רייא, דיא פרייא הינגעגען וויינען פיעל-מענגעריא. דער שטאאטס-אנוואלט, דער דיא קלאגע פיהרטע, זאגטע געמליך: „דא דיא פאָרגעגאָממענע עהע-שליזונג, בייא וועלכער דיא פערפּאָנען דער האָפ-קאָנצליא ניכט בעאכטעט וואָרדען, זא וואר אין אלזאָ דער מאנן אלס אויך דיא פרייא אין אונגארן נאך ניכט גלייכגעשטעללט וואָרען? אבערדיעס קאָנן אין אונגארן יא נור אין זאלכעס גזעטצען אלס גילטיג בעטראכטעט ווערדען, וועלכעס פאָן דעם אונגארישען פאָרלאָמענטע געפּאָסען וואָרדע! אללדאס האבען דיא בייזען אין אונגארן אלס גילטיג בעטראכטעט ווערדען, וועלכעס פאָן דעם אונגארישען פאָרלאָמענטע געפּאָסען וואָרדע! אבערדיעס קאָנן אין אונגארן יא נור אין זאלכעס גזעטצען אלס גילטיג בעטראכטעט ווערדען, וועלכעס פאָן דעם אונגארישען פאָרלאָמענטע געפּאָסען וואָרדע! אללדאס האבען דיא בייזען אין אונגארן נאך ניכט גלייכגעשטעללט וואָרען?

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכט	קוואלישע פר. הונדערט קילאגר.	פר. 100 קילאגר.
ווייצען נייער באנאטער	74	—.——.—
„ „ „	75	—.——.—
„ „ „	76	7.90— 8.—
„ „ „	77	8.20 — 8.25
„ „ „	78	8.60 — 8.75
„ „ „	79	8.85 — 8.95
„ „ „	80	9.—— 9.50
„ מחיים	74	—.——.—
„ „ „	75	—.——.—
„ „ „	76	8.45— 8.55
„ „ „	77	8.75— 8.95
„ „ „	78	9.10 — 9.25
„ „ „	79	9.30 — 9.40
„ „ „	80	9.45— 9.50
„ פעסטער באדען	74	—.——.—
„ „ „	75	—.——.—
„ „ „	76	8.10— 8.20
„ „ „	77	8.20— 8.30
„ „ „	78	8.55— 8.70
„ „ „	79	8.70— 8.85
„ „ „	80	8.95— 9.05
„ ווייסענטורקער	74	—.——.—
„ „ „	75	—.——.—
„ „ „	76	8.10— 8.25
„ „ „	77	8.30— 8.45
„ „ „	78	8.65— 8.85
„ „ „	79	9.—— 9.10

פרוכט	קוואלישע פר. הונדערט קילאגר.	פר. 100 קילאגר.
קארן	72	5.80 —5.60
נעקסטע מאלץ	62	7.20—6.60
נעקסטע בישעפר	62	5.75 —5.40
האפער	41	5.60 —5.40
קוקורוץ באנאטער		—.——.—
אנדערער	73	4.45 —4.35
הייזוץ		5.50 —5.20
ווייצען פר. אקאבער		—.——
„ „		—.——
„ פריוואט		8.42 —
קוקורוץ		4.85—
נעקסטע		—.——
האפער „ פריי-יאהר		5.37 —
„ „		—.——
„ רעפס		13.25

גאללען-מעהל	פר. הונדערט קילאגר.	פר. 100 קילאגר.
נעפסער 0	20 60	—.——.—
„ 1	20 —	—.——.—
„ 2	19 40	8.10— 8.20
„ 3	17 60	8.20— 8.30
„ 4	16 80	8.55— 8.70
„ 5	15 80	8.70— 8.85
„ 6	14 60	8.95— 9.05
„ 7	12 80	—.——.—
„ 8	10 —	—.——.—
„ 8½	7 60	—.——.—
שטרוישוס: אלטע מתחתונע ארטהפעל	21,50	
„ „ נייע „	26,75	

כורז-טאבעללע פאם 13. פעבער

גרעל-כורז

	קר. פר.
וילנער-אשיא	100 —
ריגאשער	5.56
דשפרעטיי-אונגארישע 8 גולדען גאלד.	
שטיק (20 פאונטס)	9.32
נאשאלגאלד	9.32
ריגאשע ווייסאנקונאשען	57.55
20 פארשאיקע	11.50
פאטער ריגער	1.12

לאזע

1839-קר רשאטשילד-לאזע באנאד	285 —
רשאטשילד „ פיעשטל	285 —
1854-קר 4 פרעדעריצע שטאמפס-לאזע	108.75
1860-קר „ „ באנאד	114.50
רשאטשילד „ פיעשטל	125 —
1864-קר לאזע צו 100 גולדען	146.25
רשאטשילד „ „ 50	146 —
באמבע רעגענשיינע	23 —
שיקאגו-לאזע	23.20
ווייסבערגער-לאזע	161.75
דאנציגער-לאזע צו 40 גולדען	32.50
דאנציגער-אשפשיים-סאלדס-לאזע	96 —
אינסבריקער לאזע	20.75
פעלדקירכער „ צו 10 גולדען	15.50
פראגער „ „ 20	—
אגונער „ „ 50	30.50
פארסער „ 40	29.25
ווינדישגראטער „ 10	15.60
פארס-לאזע „ 40	41.75

לאזע

וואלנערער לאזע צו 20 גולדען	16.75
סט. גענאלס „ „ 40 „	33.50
מאנטלייער „ „ 20 „	23.75
שיוקשער „ „ 100 „	117.75
רעטבא „ „ 50 „	61 —
וואלדשטיין „ „ 20 „	25.75
ווינדישגراتزער „ „ 20 „	28.25
אונגארישע פרעמיענלאזע צו 100 גולד.	80 —
רעטבא צו 50 גולדען	80.25
ווינדער לאזע	92.75

ווערטה-פאפיערע

אונגארישע נאציאנאל-רענטע	83.80
אונגארישע נרונטענטלאסטונגען	80.50
שטעטשער-באנאטער	75.50
ריבענבורגער לוס	75.25
גאלדזיעש	85 —
טוקאיער	80.75
אונגארישע אייזענבאנאנלעהען	101.80
ווינדישגراتز-אבלאזונגס-אנלייהען	82.80
פאנדריעש דער אונגארישען באנקנאטן	
רוס צו 5 אינהאלט פרעמיענס	95.75
דער אונגארישען הייפאטעקען באנק צו	
5 איינהאלט פרעמיענס	83.50
דער אונגארישען אלגעמיינען באנקגעזעלש.	
אינהאלט צו 5 אונד אינהאלט פר.	—
פרעמיענס	—
רעטבא צו 5 פרעמיענס	
דער בעסטער נטטפעזיאל-לאזע	96.25

פאָנכורז.

אין דער היעזיגען אַרטהאַדאָקסען קילטס-געמיינדע איזט מיט ר״ח אייר הבעיל דיא ששעלל-לע איינעם שוחט ובודק, דער צוגלייך איין גוטער בעל תפלה אונד קורא איזט, צו בעזעצען. — יאהרעס-נעהאלט 450 גולדען נעבסט פרייער וואָ-נונג אונד איבליכען נעבענעמאלומענטען. דעפלעק-טירענדע, מיט קבלות פאָן אנערקאנטען אַרטהאַ-דאָקסען ראבבינען פערזעהען, האבען בזה קאָמ-מענדען ר״ח ניסן צום פראבע-פאָרטראג צו ערשיי-נען. — נור דעם אקצעפטירטען ווערדען דיא רייזע-שפעזען ערזעצט.

נאדוד וואר (האידו קאָם.) תרל״ט.

(3—3) דער פאָרשטאנד.

פאָנכורז.

אין דער היעזיגען אַרטהאַדאָקסען קילטס-געמיינדע איזט מיט ר״ח אייר הבעיל דיא ששעל-לע איינעם שוחט ובודק, דער צוגלייך איין גוטער בעל תפלה אונד קורא איזט, צו בעזעצען. — יאהרעס-נעהאלט 450 גולדען נעבסט פרייער וואָ-נונג אונד איבליכען נעבענעמאלומענטען. דעפלעק-טירענדע, מיט קבלות פאָן אנערקאנטען אַרטהאַ-דאָקסען ראבבינען פערזעהען, האבען בזה קאָמ-מענדען ר״ח ניסן צום פראבע-פאָרטראג צו ערשיי-נען. — נור דעם אקצעפטירטען ווערדען דיא רייזע-שפעזען ערזעצט.

טיסא-פיר, תרל״ט.

(2—3) אבראהאם בריגער, פרעזעס.

אנצייגע.

דיא פעלאנס-בוכהאנדלונג, מ׳ ע׳ לאייס זאהן בודאפעסט קאנינגסגאסע נו׳ 1. עפפעלהלט היעמיט איהר וואהלאסאָרטירטעס לאגער פאָן שאנען אייס קאלבס-פעלנאמעט נעשליעבענען **מגלות** צום פרייזע פאָן 6—8 בזה 10 גולד.

כשר יין של פסח.

ווייר עלליבען אונס דען פ׳ ט׳ ווייס-קיפערן אנצוצייגען, דאס ווייר אייר דיער אינזערע איינגעגע פעבסנגס, וויא אייך איינעגע מאנסיפלאציאָן כשר יין של פסח בעסטער קוואליטעט, זאוואהל שיללער- אלס אייך דאס- אינ׳ ווייס- ווייגע אין גראָסעס מיאנגען אם לאגער האבען, אונד זינד אייך אין דער לאגע, צו דען בילליגסטען פרייזען געבען צו קאָנגען. — פרייזקוראנט ווערדען אייך פערלאנגען צוגעזענדעט. — אכטונגספאָלל

מארקוס לאנג עט זאהן,

אללאך (אין סיבען.)

יין כשר לחג הפסח

צו האבען ביא לאזאר בערגער עט זאהנע, ווען פראָקציאָן אין דיאָנעיאש. (שטאציאָן דער אינגאריישען שטאאטס-באהן.)

(2—4)

ווים נאָך וויניגער ווענען אייניגער גולדען זיך צו איינעם שוואגער-מאָרד הערייסען האבען לאס-סען, דער ליידער אויך נאָך מיט איינעם זעלבסט-מאָרד פערבונדען וואר!

טעלעגראפישע דעפעשע.

לאנדאָן 13-טען פעבער. אין דער הייטיגען פארלאמענטס-זיטצונג זאגטע בעאקאנס-פיעלד: „דיא איסייערטיגע פאָלטיק איזט יעטצט זעהר בעפריעדיגענד. דער בעדלינגר פריעדענס-פערטראג ווירד שאָן איסגעפיהרט, דיא רוסען אין דער טירקייא מארשירען שאָן נאָך רוסלאנד צוריק; אונד בזה צוריק פאָם קאָנגרעסס בעשטיממטען צייט ווערדען זיך דיא רוסען אים דער טירקייא שאָן צוריקגעצאָגען האבען. אייך דיא ווייטע גרייעגע-לאגנס ווערדען בעפעיערט ווערדען. דער סול-טאָן ווירד ווארט הלטען אונד פערבעססערונגען אין זיינעם ריכע איינפיהרען. מיט דער בעזעטצונג פאָן ציפערן האבען ווייר קיין שלעכטעס געשעפעס געמאכט, דיא איינגאהמען היעפאָן זינד בעדייטענד גראָסער אלס דיא איסגאבען. דיא טירקישען שטאאטס-נוטער פאָן ציפערן האט עגגלאנד געקיפפט וואָפיר דער סולטאן 500000 fl. יעהרליך בעקאָממט. בייס קריעגע אין אפגהאניסטאן האבען ווייר אינזע-רען צוגעק ערייכט; ווייר האבען אינזערען גאבבא-רען געגייגנט, דאס ווייר מיט אונס גיכט שפיעלען לאסען. אינזערע גיעדערלאגע אים כאלאנד בעדויערען ווייר, דאָפפען אבער, אייך דאָרט באלד בעדייטענדע זיעגע צו ערלייגען.“

געשעפטסבעריכט

פעסטער פרייזע.

געטרייד-געשעפט. פאָן וויינצען וואר גע-טען מעסיג צו מארקטע נעבראכט, דער פערקויף וואר גוט. פערקויפט וואוידען 10000 מעצר.

ווייצען מחיים 200 מעצר-צטר. 78. קילאָ 9.55 גול. 200 מעצר-צטר. 77.2 קילאָ — 9. גולד. — 300 מעצר-צטר. 77 ק׳ 9.20 גול. 100 מעצר. 77. קילאָ 9.10 גול. — 100 מעצר. 76.4 ק׳ 8.60 גול. 100 מעצר. 76. ק׳ 8.65 גול. 200 מעצר. 76. ק׳ 8.80 גול. 900 מעצר. 78 ק׳ 9.30 גול.

קארן: 800 מעצר. 5.72½ גולד. פער קאסטע. קוקורוץ 500 מעצר-צטר. 4.57½ גולד.

פעסטער שלאכט-פיעהמארקט. דער אויפ-טריעב איזט דעם נעפטריגען היעד שטאטיסטיקען שלאכטפיעהמארקטע בעטריג 859 שטיק אכסען, מיל-קוהע 666 שטיק. — פרייזפיר אכסען 47 — 50 פל׳, פיר קיהע 44—46½ פל׳ — פיר ביעסעל 43 פל׳ פער 100 קילאָ שלאכט-געוויכט, אאמטע פערצעפרונגס-שטייער.

לאטטא-ציעהונג פאָם 12-טען פעבער 1878.

דער מאגנשטאדט	8	77	49	20	87
לעמבערג	15	23	13	20	28
פראג	33	46	19	78	30

פראנזוזיזשע ליכטע דעראקטע: מאיר בריי וויין.

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1879. Druck v. M. Burian, Marokkanerhaus.

בע איינגעשליך דיא שאדט טעפליטין צי איינעם דער בעריהמטעסטען באדע-אדטע אירראפא'ס מאכטע, איזט גאנץ פערשטעט. עס איזט ווענג איזזיכט פאהאנדען, דאס דיעזעס באד נאך איינעם ווידער הערגעשטעלט ווערדען זאללטע, דא דיא הייסע קוועללע, וועלכע דיא בערג-ווענדע דער קאהלען-גרובען דורכדראבען, גינמעהר איינע גאנץ אנדערע ריכטונג נעגאממען, אם פאר איגען יאהרע בעפאנד זיך איך קאזער ווילהעלם אין טעפליטין, וואו ער פאן דען דורך נאבוליגע ערהאלטענען שוס-וואנדען הייל לונג דיא זיכטע אונד איך פאנד. דעם וואללטע אים פריה-יאהרע נייערדינגס נאך טעפליטין געהען. איך דיא נאכריכטפאן דער פערשטטונג דער טעפליטער הייל-קוועללע טעלעגראפירטע דערזעלבע זאללייך אן דען בירגערמייסטער אין טעפליטין, אם אבער דען אונגלייקפאלל גאנץ ערקלערלונגען איגזציעהען, — אבער איך קאלסבאד שטאנד אין גאפאהר, דא דיא הייל-אלסבאד פאן טעפליטין אונד קארלסבאד אים איינער אונד דערזעלבען קוועללע ענטשפרינגען. וואו יעדאך אים קארלסבאד פאם 13-טען דיעזעס טעלעגראפירט ווירד, איזט דער דארטיגע "שפרודעל" גערעטטעט. נון, דער "שפרודעל" באלדערט אים קארלסבאד וואהל דיא מערקווירדיגסטע ערשיינונג. דא דער "שפרודעל" הייסערעס וואססער ליפערט, אלס אללע אביריגען "הייל-ברונגען" פאן קארלסבאד. דיעזע דעפעטע שיינט אונס איממערהין עטוואס פערדעכטיג, ווענן מיר דאריבער בעריכטעט ווירד, דאס דער "שפרודעל" גערעטטעט ווירד. דא מיס מאן זיך אבער פראגען: וואס איזט מיט דעם "שלאם-ברונגען", "מיהל-ברונגען", "פעלזען-קוועללע" איזזיט געשעהען? מאן זולט, מאן זולט דיא זאכע צי פערשטיען, דאס דיא גאנצע נוכט צוריקגעשריעבען ווערדען! אללערדינגס איזט דאס אונגלייך, דאס אבער טעפליטין הערגעגעבראכען, אין אונגעמייסליכען. אין אינגס זאלבען קוריארטע ווערדען פיעלע פראכט-געבידע, נאסטהויזע, טהעאטער אזזיט הערגעריכטעט, ווייל דיא קאסטען דורך דיא יעהרליך הערביא - שטראמענדען גאסטע הייליג גערעטט ווערדען, נעהמ יעדאך דיא הייל-קוועללע צי גרונדע, דאנן מיס דער גאנצע ארט זיך אן אינע אדט פערוואנדעלן. דיא בעפאלקערונג, אם בזוהרען פאן דען קור-גאסטען, ציעהט ווע אונד אללע גבידע פערלירען עדען ווערטה. עס ליעגט איך דער האנד, דאס איך דיא עסטערריכישע רעגיערונג אללעס אפפטעטען ווירד. אים דורך טוכטיגע אונטערגעבע דער הייל-קוועללע ווידער אהרע פריהערע ריכטונג צי פערשאפפען. וואו נאטטרעגליך געמעלדעט ווירד, דער שרעקליכען נאכט אום דער מארגען אינגערשען! — עשרייק נכט, פאטער! איך בין פאלל. שטערבע בייא ווענען! הא, ווענן מיך מיינע ענגע גוט דיעזמאל ניכט מיישען! שפריך, אדאלף, בייס דוא עס ווירקליך? — הער אין מיינעם בוזען אן מיינעם הערצען לייגט דיין גליק! — נין, פאטער, ער איזט קיין מאנ, בייא נאפט, ער איזט עס נכט! — הער! הער, אין מיינעם בוזען, דא לייגט דאס אפפער, וועלכעס דיעזע ווייבער דא פערברענגען וואללטען!"

אדאלף וואוסטע נכט, וואס דיא מיינס, ער הערלט דיא נאך איממער פיר וואהרנעמען, אלל דיינע עפטע ליעבע אונד זיין יאממער אבער דאס פערלאנגע גליק בעווערטשען זיך דייגע; — דאך אלס ער יעטצט אויף מארקוס בליקטע, ריעף ער מיט שאארפער שטימע: „עמיליע, ווער שוירק! שפריך, אויס דעם מערכען הייר אויזזאס בעשאמען? אַ, נאפט, עס ווירד מיר פינסטער פאר דען אוגען, וווען איך דענקע, דאס אייך לאסט בייא נאכט אין דער הארלע אינגס וואלפס וואר. שפריך, שוירק, דוא ווייסט, וואס איך מיינע, בעריהרטעס דוא דיעזעס מערכען? ווער דוא אן, דוא אזזט דיא פאפטער יענער פאנט, דער בייס דיינעס געשווטסטער-קינדעס אם הערצען, וועלכע דוא עבענו פאללס אונגלייקליך מאכטעסט." (ווייטר 46-טע פאר-טעצונג). —

דער וואנסט זיך הארטהרעצונג אונד געפיהללאזע מאיקוס פיעל אויף דען ווענסעל אונד פערבאנד זיין גע-ווכט. — — —

„אדאלף! טהייערער אדאלף! (ריף יעטצט פאנני) מיר אזזט נכטס נעשעהען! בייא נאפט! איך בעשווער דיך, דוא פאן דיעזעס פאטער, ליעבע, פאטער! איך בין פאלל. שטערבע בייא ווענען! הא, ווענן מיך מיינע ענגע גוט דיעזמאל ניכט מיישען! שפריך, אדאלף, בייס דוא עס ווירקליך? — הער אין מיינעם בוזען אן מיינעם הערצען לייגט דיין גליק! — נין, פאטער, ער איזט קיין מאנ, בייא נאפט, ער איזט עס נכט! — הער! הער, אין מיינעם בוזען, דא לייגט דאס אפפער, וועלכעס דיעזע ווייבער דא פערברענגען וואללטען!"

אדאלף וואוסטע נכט, וואס דיא מיינס, ער הערלט דיא נאך איממער פיר וואהרנעמען, אלל דיינע עפטע ליעבע אונד זיין יאממער אבער דאס פערלאנגע גליק בעווערטשען זיך דייגע; — דאך אלס ער יעטצט אויף מארקוס בליקטע, ריעף ער מיט שאארפער שטימע: „עמיליע, ווער שוירק! שפריך, אויס דעם מערכען הייר אויזזאס בעשאמען? אַ, נאפט, עס ווירד מיר פינסטער פאר דען אוגען, וווען איך דענקע, דאס אייך לאסט בייא נאכט אין דער הארלע אינגס וואלפס וואר. שפריך, שוירק, דוא ווייסט, וואס איך מיינע, בעריהרטעס דוא דיעזעס מערכען? ווער דוא אן, דוא אזזט דיא פאפטער יענער פאנט, דער בייס דיינעס געשווטסטער-קינדעס אם הערצען, וועלכע דוא עבענו פאללס אונגלייקליך מאכטעסט." (ווייטר 46-טע פאר-טעצונג). —

דער וואנסט זיך הארטהרעצונג אונד געפיהללאזע מאיקוס פיעל אויף דען ווענסעל אונד פערבאנד זיין גע-ווכט. — — —

„אדאלף! טהייערער אדאלף! (ריף יעטצט פאנני) מיר אזזט נכטס נעשעהען! בייא נאפט! איך בעשווער דיך, דוא ווייסט זיך דאס אלס אן אלטע אונד אן אלטע אירראפא'ס מאכטע, אזזט גאנץ פערשטעט. עס אזזט ווענן איזזיכט פאהאנדען, דאס דיעזעס באד נאך איינעם ווידער הערגעשטעלט ווערדען זאללטע, דא דיא הייסע קוועללע, וועלכע דיא בערג-ווענדע דער קאהלען-גרובען דורכדראבען, גינמעהר איינע גאנץ אנדערע ריכטונג נעגאממען. אם פאר איגען יאהרע בעפאנד זיך איך קאזער ווילהעלם אין טעפליטין, וואו ער פאן דען דורך נאבוליגע ערהאלטענען שוס-וואנדען הייל לונג ריכטונג אונד איך פאנד. דעם וואללטע אים פריה-יאהרע נייערדינגס נאך טעפליטין געהען. אויף דיא נאכריכטפאן דער פערשטטונג דער טעפליטער הייל-קוועללע זאללייך אן דען בירגערמייסטער אין טעפליטין, אם אבער דען אונגלייקפאלל גאנץ ערקלערלונגען איגזציעהען, — אבער איך קאלסבאד שטאנד אין גאפאהר, דא דיא הייל-אלסבאד פאן טעפליטין אונד קארלסבאד אים איינער אונד דערזעלבען קוועללע ענטשפרינגען. וואו יעדאך אים קארלסבאד פאם 13-טען דיעזעס טעלעגראפירט ווירד, איזט דער דארטיגע "שפרודעל" גערעטטעט. נון, דער "שפרודעל" באלדערט אים קארלסבאד וואהל דיא מערקווירדיגסטע ערשיינונג. דא דער "שפרודעל" הייסערעס וואססער ליפערט, אלס אללע איבריגען "הייל-ברונגען" פאן קארלסבאד. דיעזע דעפעטע שיינט אונס איממערהין עטוואס פערדעכטיג, ווענן מיר דאריבער בעריכטעט ווירד, דאס דער "שפרודעל" גערעטטעט ווירד. דא מיס מאן זיך אבער פראגען: וואס איזט מיט דעם "שלאם-ברונגען", "מיהל-ברונגען", "פעלזען-קוועללע" איזזיט געשעהען? מאן זולט, מאן זולט דיא זאכע צי פערשטיען, דאס דיא געסטע ניכט צוריקגעשריעבען ווערדען! אללערדינגס איזט דאס אונגלייק, דאס אבער טעפליטין הערגעגעבראכען, אין אונגעמייסליכען. אין אינגס זאלבען קוריארטע ווערדען פיעלע פראכט-געבידע, נאסטהויזע, טהעאטער אזזיט הערגעריכטעט, ווייל דיא קאסטען דורך דיא יעהרליך הערביא - שטראמענדען געסטע הייליג גערעטט ווערדען, נעהמ יעדאך דיא הייל-קוועללע צי גרונדע, דאנן מיס דער גאנצע ארט זיך אן אינע אדט פערוואנדעלן. דיא בעפאלקערונג, אם בזוהרען פאן דען קור-געסטען, ציעהט ווע אונד אללע גבידע פערלירען עדען ווערטה. עס ליעגט איך דער האנד, דאס איך דיא עסטערריכישע רעגיערונג אללעס אפפטעטען ווירד. אים דורך טוכטיגע אונטערגעבע דער הייל-קוועללע ווידער אהרע פריהערע ריכטונג צי פערשאפפען. וואו נאטטרעגליך געמעלדעט ווירד, דער שרעקליכען נאכט אום דער מארגען אינגערשען! — עשרייק נכט

האָרדען דאס רעכט צושטעהט, איבער דיא גיל-טינקייט אָדער אינגלעזינקייט פאָן יידישען עהע-שליעסונגען אונד עהע-שייזונגען צו ענטשיידען. דאָס יעדאָך, דאס דיא פאָרגעשריעבענען פערפיגונגען ניכט בעאכטעט וואָרדען, פערפאָלט זאָ-וואָהל דאס עהע-פאאר אלס דער אבבינער אייגער ענטשפרעכענדען געלד-שטראָפע, מיט דיע-זעם אורטהייל קאָנגנט זיך וואָהל יעדער ציפיריי-דען געבען. דיא אנגלעגענהייט קאם יעדאָך צום אבערסטען געריכטס-האָף, וועלכער פאָר וועגיגען טאגען פאָלגענדעס אינגרייאָרטעס האָרטע אור-טהייל פעללטע: „איינע יידישע עהע-שליעסונג אָדער עהע-שיידונג, בייא דערען פאָלגעזעהונג דיא פערפיגונגען דער האָפגאנצלייא ניכט בעאָבאכ-טעט וואָרדען, זונד געזעטצלך אונגילטיג, וועגען דיעזעלבען פאָן יידישע-רעליגיאוזעס געזיכטס-פונקט איס אויך אלס פאָללקאָممען גילטיג ערקלערט ווערדען זאָללטען!“ — מאן דענקט זיך גון דען האָרען שלאָג! וויא פיעלע יידישע עהע-שליע-סונגען האבען זייט דעם יאהרע 1862 שטאטטגע-פונדען, בייא דענען דיעזע פערפיגונגען אונבע-אכטעט געבליעבען. בעפאָר דער קילטוס-מיניסטער דיעזעלבען דורך אייגען ערלאס וויעדער אינס לע-בען גערופען, האטטע געמאלך, נאמענטלך אויך דעם לאנדעי, קיינע געפיינדע אונד קיין ראבבינאט איינע אהנונג פאָן דיעזען פערפיגונגען. זאָללטען אלזאָ אללע דיא אינגרייישען אבגעשלאָסענען עהען אלס „געזעטצלך אונגילטיג“, אונד דיא פאָן זאָלכען עהען אבשטאמטענדען קינדער אלס „אונ-עהעליכע“ בעטראכטעט ווערדען; מאן דארף ניכט פערגעסען, דאס דיא ענטשיידונגען דעם אבערס-טען געריכטס-האָפס דיעזעלבע געלטונג האבען, וויא ווירקליכע געזעטצע! ווייר גלייבען דאהער, דאס דער אבערסטע געריכטסהאָף דיעזע ענטשיי-דונג נור פיר דיא ציקונפט איס געשפראָכען, ניכט אבער אויך פיר דיא פערגאנגענהייט. דיא אין גע-זעטצן, זאָ קאנן וואָהל אויך אייגע ענטשיידונג דעם אבערסטען געריכטס-האָפס קיינע ריקווירקונגע קראָפט האבען. דאס איזט אונטערע אנזיכט. אונ-דעם מיססען דיא געמיינדען אין ציקונפט אויף דיא פונקטליכע בעאכטונג דער האָפ-קאנצלייא-פערפי-פונגען אונס לאָ גראָפסעל געוויכט געבען, דאמיט דיא יידישען עהע-שליעסונגען פאָם שטאאטע ניכט אלס אונגילטיג בעטראכטעט ווערדען. איבריגענס איזט דאס גאנצע זעהر בעדויי-ערליך. ווייר גלייבען, דאס וועגען דיא גלייכשטעל-לונג דער יודען אין אונגארן ווירקליך בעשטעהט, דאנן דירפען פיר זיא אין קיינער בעציעהונג אנ-דערע בעשטיממונגען, אלס פיר אנ-דערע קאָנפעסיאָנען. דא יעדאָך נור דיא יודען, נאכדעם דיא יידישע רעליגיאָן דיא גלייכשטעל-לונג זיך ערוונגען, דא ניממט זיכ דער שטאאט הערוים, יידישע עהע-שליעסונגען אונד עהע-שיי-דונגען, דיא רעליגיאָן גילטיג זונד, אלס געזעטצלך אונגילטיג צו ערקלערען. דאס זאָללטע דאָך שאָן איינמאל אייפאָרען! — —

* (דער קאָנגרעס פאָן שפאָנגען אונד אונזער קראָנפרינץ — קאָנ-קורריענטען.) איס וויעו ווירד פאָלגענדעס בעריכטעט: בעקאָנגלך שפריכט מאן שאָן זייט וואָכען אין האָפקרייזען פאָן דער בעפאָלשטעהונ-דען פערמעהלונג דעס קראָנפרינצען הראָלד. אונד דאָך וויס נאָך נעמאנד, פעללייכט ניכט איינמאל דער קראָנפרינץ, ווער אייגענלך דיא גלקליכע בייטע זיין ווירד! זייט לעטצטערער צייט ווערדען היעפיר צייטונגען נאמען גענאנט: דיא טאָכטער דעס גייעזעגען גראָפ-הערצאָגס פאָן טאָסקאנא אין דיא טאָכטער דעס פרינצען גאָרגאָ פאָן זאָכ-סען. לעטצטערע זאָלל יעדאָך אייגע וואָרדע-שאָנהייט זיין, האט אבער צייטונגען פעהלער. דער ערסטע פעהלער איזט, דאס זיא ערסט 16 יאהרע אלט איזט, אונד דאהער קיים נאָך אלס הייר-אָהטס-פעהיג בעטראכטעט ווערדען קאָנ. דיע-זער פעהלער איזט יעדאָך פאָן דער טייל אזט, דער שאָן נאָך 2 יאהרען שווינדען ווירד. דער אנדע-רע פעהלער איזט יעדאָך, דאס אס דיא האנד דיעזער 16 יאהרען פרינצעסען עכטן זעהר פיע-לע פרינצען זיך בעווערבען. יא זעלבסט דער יונגע קאָנג אלפאָנס פאָן שפאָנען, דער אס דייגע פער-שטאָרבענע יונגע פרייא נאָך אין טייל אזט, שאָן נאָך 2 יאהרען שווינדען ווירדע. דער אנדע-רע פעהלער איזט יעדאָך, דאס אס דיא האנד דיעזער 16 יאהרען פרינצעסען עכטן זעהר פיע-לע פרינצען זיך בעווערבען. יא זעלבסט דער יונגע קאָנג אלפאָנס פאָן שפאָנען, דער אס דייגע פער-שטאָרבענע יונגע פרייא נאָך אין טייל אזט, דער